

Samenvatting Plan van aanpak professionalisering collectieven

Het voorbereiden van gebiedscollectieven op hun nieuwe rol van eindbegunstigde in het Vernieuwd stelsel Agrarisch Natuurbeheer onder het GLB vanaf 2016

In opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en het IPO is een Plan van Aanpak opgesteld voor de voorbereiding van de collectieven op haar nieuwe rol van eindbegunstigde in het subsidiestelsel agrarisch natuurbeheer onder pijler 2 van het nieuwe GLB. Het nieuwe stelsel vraagt van collectieven een hoge mate van professionaliteit om te komen tot de beoogde verbetering van de effectiviteit en efficiency van het agrarisch natuurbeheer. Uitgangspunten voor het nieuwe stelsel vanuit de overheid zijn: 1) effectieve en efficiënte realisatie maatschappelijke doelen, 2) betere en meer duurzame deelname boeren, 3) ruimte voor ondernemerschap en 4) lagere uitvoeringskosten.

Collectieven in de vorm van samenwerkingsverbanden van agrarische ondernemers kunnen daarin een hoofdrol spelen. De uitvoering van het agrarisch natuurbeheer wordt beter in het gebied verankerd, waardoor meer samenhang in beheer georganiseerd kan worden en daarmee de beheerkwaliteit en de ecologische kwaliteit in het gebied verbeterd. Ook de inpasbaarheid van het beheer in de bedrijfsvoering kan verbeterd worden, waardoor er ruimte is voor ondernemerschap van de boeren en afspraken duurzaam worden vastgelegd.

Het doel van dit plan van aanpak is het ontwikkelen, opzetten en implementeren van een landsbrede organisatiegraad van collectieven, waarmee de collectieven worden klaargestoomd voor de rol van eindbegunstigde voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in het nieuwe GLB (onder pijler 2). Uitgangspunt van het Plan van Aanpak is dat collectieven op basis van een gebiedsaanvraag aan de voorkant afspraken maken met overheden over de te leveren prestaties op gebiedsniveau en aan de achterkant afspraken maken met boeren en andere landgebruikers over het te voeren beheer op bedrijfsniveau.

Het collectief ziet toe op de uitvoering, controleert, sanctioneert indien nodig en regelt de betalingen. Deze benadering creëert een nieuwe rol voor bestaande Agrarisch natuurbeheerverenigingen (ANV's) en toekomstige collectieven, haar koepels en de deelnemende agrariërs. De meeste ANV's zijn echter nog niet klaar voor deze rol.

Ter voorbereiding op de nieuwe rol van de collectieven stellen het IPO en het ministerie van EZ gezamenlijk een programma van eisen op waarin is uitgewerkt wat er minimaal nodig is om collectieven straks goed te kunnen laten functioneren als eindbegunstigde voor beheersubsidies. De overheid maakt dan immers geen afspraken meer met individuele grondgebruikers, maar met het gebiedscollectief. Die 'voordeurafspraken' gaan over de gewenste prestaties, bijvoorbeeld in termen van aantallen hectares weidevogelbeheer of kilometers houtsingel. Bij die voordeurafspraken moet voldoende ruimte zijn voor regionaal maatwerk bij het maken van (achterdeur)afspraken met de individuele deelnemers. Uitgangspunten voor het Programma van Eisen zijn:

- *aan de voordeur (contract tussen collectief en overheid)*: het is een rechtspersoon die geworteld is in het gebied en een duidelijke visie heeft op de gewenste ontwikkeling van het gebied;
- *aan de achterdeur (contracten tussen collectief en grondgebruikers)*: het collectief heeft een professionele werkorganisatie en het beheer heeft voldoende kwaliteit (een goede inhoudelijke en ruimtelijke samenhang in beheermaatregelen);
- het collectief doet aan *kennisuitwisseling/scholing* en verantwoordt jaarlijks de resultaten van zijn inspanningen;

- het collectief legt zijn werkwijze vast in een *kwaliteitshandboek*: de procedures en protocollen (of delen daarvan) worden gecertificeerd.

Om professioneel te opereren hoeft een collectief deze kwaliteiten niet allemaal zelf in huis te hebben. Afhankelijk van de ambities en de grootte van het werkgebied kan de vereniging of het collectief er voor kiezen om bepaalde taken in een frontoffice te organiseren.

Naast de groep van boeren als het collectief voor het realiseren van het agrarisch natuurbeheer, en op termijn mogelijk nog andere taken, zal er in de opmaat naar het nieuwe GLB ook worden ingezet op de uitwerking van een bredere gebiedscoalitie om het agrarisch collectief heen. Deze brede gebiedscoalitie vormt het platform in het gebied voor afstemming over de doelrealisatie van het agrarisch natuurbeheer, (particulier) natuurbeheer en landschapsbeheer. Hierin worden afspraken gemaakt over de doelrealisatie in het gebied, de uitvoering van het beheer en de samenwerking tussen terreinbeheerders, vrijwilligersorganisaties en andere belanghebbenden. Provincies zullen met name de afstemming in dit bredere gebiedscollectief gaan faciliteren vanuit hun regierol op het landelijk gebied.

Om de kwaliteit van het agrarisch natuurbeheer te kunnen verbeteren, wordt naast het opzetten van een professionele organisatie van collectieven, ook ingezet op het verbeteren van de planvorming en de uitvoering van het agrarisch natuurbeheer. Daartoe wordt in het proces van de gebiedsofferte/subsidieaanvraag agrarisch natuurbeheer een ecologische toets ingebouwd en op basis van veldinventarisaties en evaluatie van het beheer continue gewerkt aan de verbetering van het agrarisch natuurbeheer. Ten behoeve van deze kwaliteitsverbetering wordt ingezet op kennisverbetering en -uitwisseling in en tussen de gebieden en het vertalen van onderzoeksresultaten naar de praktijk in toepasbare maatregelen voor uitvoering.

Met dit plan van Aanpak worden formats en handleidingen en waar nodig tools/instrumenten ontwikkeld voor elke stap in het nieuwe proces van het agrarisch natuurbeheer, zoals bijvoorbeeld de vorming van de collectieven, het opstellen van de gebiedsaanvraag of het kwaliteitshandboek. Daarnaast worden de collectieven begeleid en geadviseerd in alle fasen van het van het transitieproces met landelijke en regionale activiteiten (workshops, voorlichtingsbijeenkomsten, begeleidingstrajecten per collectief of groepen van collectieven etc.) en wordt er een helpdesk ingericht. Communicatie zal in alle fasen van het transitieproces plaats vinden aangepast aan de doelgroepen (boer, veldmedewerker, collectief enz.) en de fase in het transitieproces.

Voor de uitvoering van dit plan van aanpak is de Stichting Collectieven Agrarisch Natuurbeheer (SCAN) opgericht, waarin de koepels Boerennatuur, Natuurlijk Platteland-Oost, Natuurrijk Limburg, LTO Noord, Veelzijdig Boerenland en ZLTO zijn vertegenwoordigd. Elke koepel levert een regionaal projectleider voor het projectteam waarin de producten ontwikkeld worden. Daarnaast is de regionaal projectleider verantwoordelijk voor de uitrol en implementatie van het nieuwe werkproces in zijn eigen regio. Terreinbeheersorganisaties en andere organisaties op het gebied van natuur, landschap, soortbescherming en dataverzameling worden ruimschoots bij het realiseren van het plan van aanpak betrokken. Ook wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de resultaten van de vier pilotgebieden, waar de afgelopen jaren al veel kennis is ontwikkeld t.b.v. het nieuwe stelsel van agrarisch natuurbeheer.

Een groot deel van de activiteiten die beschreven zijn in dit Plan van Aanpak wordt onder regie van SCAN door derden verricht. Deze activiteiten worden aanbesteed op basis van een aanbestedingsprotocol.